

enkele daar gevangen medicinale bloedzuigers.

Bij de Baanen was het een roofvlieg die de aandacht der entomologen trok, terwijl de zeldzame *Lysimachia thyrsiflora* de botanici bijeen deed groeppen. Overigens bleek de moerasflora grotendeels nog in winterrust, maar het mooie landschap van water, riet en struiken met rietgorzen en grasmussen, visdiefje en futen en het uitstekende weer, deden allen met volle teugen genieten.

De bus bracht het gezelschap vervolgens naar de Zuid-zijde van Weert, waar in een der Ringselvennen bij de Zinkfabriek van Budel een ongewone rijke vogelwereld werd aangetroffen. Tientallen kokmeeuwen en zwarte sterns bleken hier, overigens op onbereikbare plaatsen, te broeden. Ook hier weer lieten de rietgorzen zich goed bewonderen. Een wulp liet af en toe zijn „wu-liep” horen. Een enkele oeverloper verried zich door zijn helder „i-di-di”. Geruime tijd genoot men van dit voor de Zuid-Limburgers zo ongewone vogelleven. Daarna werd de terugtocht aanvaard naar Weert, vanwaar de deelnemers weer naar alle richtingen uiteengingen.

VERSLAGEN VAN DE MAANDVERGADERINGEN

Te Maastricht, op Woensdag 3 Maart.

Aanwezig de dames: Bels-Koning, Hoebe-rechts-Roebroeck, van der Mijll Dekker, Minis-van de Geyn, Kooyman, van Goethem, Knooren, Lahaye-de Wit, Berendschot, Kofman-Kamminga, Janssen, De Kleermaeker en de heren: van Rummelen, Kofman, Bels, Nijst, Brans, Heyen, Storcken, Wijsen, Kemp, Rijk, Maessen, Visser, Ontstenk, Grégoire, Dijkstra, Mommers, Wassenberg, Leysen, Ogg, Janssen, Poot, Br. Maurentius, Br. Agatho, Br. Marinus, Stevens, Otten, van der Gugten, Bergholtz, Nulens, Hack, Bingen, Schoenmakers, Leenders, Kossen, Sondijker, van Nieuwenhoven, Pater van Summeren, Br. Bernardus en Willemse.

De heer Mommers opent de vergadering en wenst de heer van Rummelen nogmaals namens het Genootschap geluk met zijn 40-jarig jubileum en zijn zilveren lidmaatschap van het Bestuur van het Natuurhistorisch Genootschap. De aanwezigen betuigen hiermede hun instemming door applaus. Nadat de heer van Rummelen een kort dankwoord gesproken heeft, houdt

de heer van der Gugten, meteoroloog op het vliegveld te Beek, een causerie over

het phaenologisch onderzoek van het K. N. M. I.

Hoewel het phaenologisch onderzoek reeds uit de 18de eeuw dateert, is men eerst thans in de Bilt bezig al deze oude gegevens te verzamelen en te bewerken. Allerlei wetenswaardigs betreffende bladontwikkeling, bloei, in aar komen en oogstdatum worden in grote grafieken verenigd en aan de hand hiervan kan nagegaan worden:

1. de variatie in data bij de verschillende gewassen.
2. het onderling verband tussen deze stadia.
3. de samenhang met de weersomstandigheden.

Alles bij elkaar is het onderzoek zeer uitgebreid en publicatie van de resultaten zal dan nog wel even op zich laten wachten. Om de moed er echter in te houden bij de waarnemers wordt er onder hen ieder jaar een overzicht verspreid van de voorlopige uitkomsten. Een aardig resultaat is bv. dat er verband blijkt te bestaan tussen de datum van de bladontplooiing van de wilde kastanje en de bloei van het fruit.

Het is duidelijk, dat de praktijk hiermee reeds haar voordeel kan doen.

Het K.N.M.I. verspreidt invulkaarten onder de (vrijwillige) waarnemers waarop men van een of meerdere planten kan invullen, datum van bloei, bladontplooiing of wat er meer gevraagd wordt.

Spreker laat enige formulieren circuleren en spreekt tot slot de wens uit, dat er onder de leden van het Genootschap vele botanici en entomologen zich voor dit werk zullen beschikbaar stellen. Ir. Post, de landbouwmeteoroloog bij het K.N.M.I. in de Bilt is steeds gaarne bereid alle gewenste inlichtingen te verstrekken.

Onder de titel

Trekverschijnselen in het dierenrijk

houdt de heer van Nieuwenhoven nu een voordracht, naar aanleiding van zijn bezoek aan het symposion over trek, georganiseerd door de Ned. Dierkundige Vereniging in December j.l. te Amsterdam.

Hier volgen enige korte aantekeningen, naar aanleiding van het besprokene gemaakt.

A. Het wegtrekken van de dieren geschiedt in

een voor de soort bepaald jaargetijde, uit instinct. Voor het opwekken van dit instinct zijn bepaalde prikkels nodig. Enkele van die prikkels zouden kunnen zijn :

1. De temperatuur.

Voor al in de tijd van het jaar, dat dalende temperatuur beslissend is over vorst of dooi. Dit is dus laat in het trekseizoen, en reeds een geringe temperatuursdaling is voldoende om een massaal wegtrekken te veroorzaken van kieviten, eenden, ganzen enz. Stijgt de temperatuur weer, dan keren de dieren terug. Dit kan enige malen per trekseizoen plaats vinden.

De fitis verdwijnt en keert terug met de 9°C isotherm. Ook de ansjovis doet dit. Als de temperatuur in het voorjaar tijdens de trek niet stijgt, blijven de dieren in een bepaalde streek hangen. Is het voorjaar echter abnormaal vroeg, dan keren de dieren niet vroeger terug!

2. Regelmatige toename of afname van de daglengte.

Deze prikkel zou trekdrift kunnen opwekken, lang voordat de vorst invalt, bv. al in Augustus. Deze factor is zeker van invloed bij sommige zeedieren, die in het voorjaar vaak reeds naar de kusten terugkeren als de temperatuur van het zeewater nog dalende is, maar de dagen alweer lengen. Kooivogels worden onrustig in de trektijd ondanks overvloed van voer en constante temperatuur. Buiten de trektijd kan men deze trekdrift opwekken, door de daglengte kunstmatig te vergroten of te verkleinen. Tevens constateert men dan een verandering in de vetstofwisseling van het dier, (dit is van belang, want alleen vette vogels trekken!) en een groter of kleiner worden van de geslachtsklier. Dat de trek echter niet uitsluitend door de hormonen van de geslachtsklier wordt veroorzaakt bewijzen de proeven met gecastreerde dieren die toch trekken.

3. Verandering van weer.

In Finland komt zowel het voorjaar als het najaar met een depressie, tijdens welke de trek daar maximaal is. Voor ons land met een zeer wisselvallig klimaat, is een dergelijk verband niet aan te tonen en ook niet te verwachten.

B. In het winterkwartier aangekomen, houdt het dier met trekken op.

Het ringonderzoek heeft uitgemaakt, dat dit gebied voor de soort bepaald is. Is het aangeboren? Of houdt het dier met trekken op wanneer het boven geschikt terrein komt. Zeker is dat jonge dieren instinctief die terreinen opzoeken, die voor hun soort voor bepaalde jaargetijden typerend zijn.

C. Langs welke weg trekt het dier?

Jonge ooievaars, vóór de trek uit O.-Europa (waar de trekrichting van de ooievaars Z.O. is) overgebracht naar W.-Europa, (waar de trekrichting Z.W. is) en daar losgelaten, vlogen hier in Z.O. richting weg en kwamen toen dus in streken, waar ooievaars normaal niet gezien worden.

Ditzelfde geschiedde bij jonge sperwers, die tijdens de trek in W.Europa werden gevangen en meer Oostelijk werden losgelaten. Deze trokken verder in hun normale Z.W.-richting.

Bij deze vogels is dus een aangeboren trekrichting aangetoond waarop zich de breed-front theorie grondvest. Voor het richting houden zou het dier contact moeten hebben met de grond of zich moeten kunnen oriënteren op de wind: er is nl. geen trek in dichte mist, of in zeer donkere nachten en ook niet in windstilte. En draait tijdens het trekken de wind, dan draaien de vogels wel eens mee. Een en ander sluit echter niet uit, dat bij andere soorten de trekweg van de ouden geleerd kan worden bv. bij die dieren, die in familieverband trekken: kraanvogels, ganzen en ook bij ooievaars.

D. Jonge vogels keren terug naar hun geboorte-grond, en oude vogels (mannelijke zangvogels bv.) naar hun particuliere broedplaats. Vogels uit eieren van Engelse Wilde eenden, die uitgebroed werden in Finland door Finse eenden, keerden niet naar Engeland, maar naar Finland terug. In dit geval is de plaats van het broedgebied dus zeker niet aangeboren, maar aan-geleerd. Merkwaardig is ook deze proef, dat de eieren die afkomstig waren van Engelse standvogels, trekvogels leverden. Hebben de dieren het trekken dus geleerd? of ontbreekt in Engeland de prikkel (lage temperatuur) waardoor het trekinstinct wordt opgewekt?

Vele malen heeft men vogels tijdens de trek opgevangen in stations, waar ze vroeger ook geringd waren. Dit pleit ervoor, dat de dieren dezelfde weg terugzoeken, die ze op de heen-

weg instinctief aflegden. Ze zouden dan terugkeren geleid door een optische herinnering. Ze trekken immers niet wanneer ze geen contact met de bodem hebben. Maar er zijn ook gevallen bekend, waarbij de weg terug langs een heel andere route gaat, bv. bij de Amerikaanse zeeëenden. Mogelijk is hier de plaats van het broedgebied wel aangeboren. Maar men mag hierbij niet vergeten, dat eenden in familieverband trekken en de jongen dus van de ouden de routes kunnen leren.

Een plaatszin moet zeker worden aangenomen ter verklaring van de z.g. „homing” proeven. Wanneer men trekvogels van hun nest wegvangt en ze op grotere of kleinere afstand in volkomen onbekend terrein loslaat, keren ze veelal in korte tijd op hun nesten terug. Merkwaardig is in dit verband een recente Amerikaanse mededeling over een zin voor magnetische veldsterkte bij postduiven, al zijn deze dieren dan afstammelingen van standvogels. Door deze zin te combineren met die voor de rotatiesnelheid van het aardoppervlak zouden de dieren hun til kunnen terugvinden.

De Voorzitter dankt de sprekers en sluit de geanimeerde vergadering.

Te Heerlen, op Woensdag 10 Maart.

Aanwezig: mej. Janssen en de heren: Terhal, Bruna, Coonen, Eenens, Bakker, Dormans, Adams, Vijgen, Mientjes, Collin, van Loo en Dijkstra.

Dr. Terhal presideert de vergadering.

De heer van Loo laat *Parrotia Persica* zien, een toverhazelaar met rode bloemen.

Dr. Dijkstra vertoont een worstvormig gekromd kippenei, 7 cm lang, 1-2½ cm breed. De eigenaardige vorm is volgens spreker ontstaan, doordat het ei waarschijnlijk geen dooier bezit. De klieren, welke het eitwit afscheiden, werden geprikkeld. Doordat de vormgevende dooier ontbrak werd dit eiwit in een worstvormige sliert afgescheiden en omgeven door een schaal. Na doorlichten bleek het ei inderdaad geen dooier te bevatten. Verder demonstreert hij enkele *Oenothera*'s, waaronder speciaal genoemd moet worden *Oenothera Rosea*, door hem alhier gevonden in de tuin van het Geologisch Bureau. Deze plant belandde tenslotte bij Prof. Stomps, welke hem determineerde. In verband hiermede wijst spreker op

het nut onbepaalde vondsten in handen te geven van specialisten.

Dr. Bruna vertelt iets uit het werk van Dr. von Frisch (*Aufgelenkte Bienen im Dienste der Landwirtschaft und Imkerei*). Door een bepaalde dans uit te voeren zijn bijen in staat hun korfgenooten niet alleen mede te delen, dat er nectar aanwezig is, maar ook op welke afstand en in welke richting van de korf deze te vinden is en van welke soort bloem deze afkomstig is. Door bijen suikervat, vermengd met de geur van een bepaalde bloem te geven, kan men omgekeerd bijen bewegen die bepaalde bloem te bevliesen. Hierdoor bleek die bewuste bloem meer zaad te vormen; in andere gevallen werd een hoger percentage honing gewonnen.

Dr. Dijkstra doet enkele mededelingen over de invloed van een zonsverduistering op het gedrag van dieren. Speciaal vogels raakten de kluts kwijt, gingen slapen etc.

De heer Collin vraagt opgave van nestelende merels vlak bij huizen en informeert verder naar de mogelijkheid om in Heerlen een afdeling van de vogelwacht op te richten.

Te Maastricht, op Woensdag 7 April 1948.

Aanwezig de dames: Minis-van de Geyn, Bels-Koning, De Kleermaeker, Berenschot, Hoessels, Jongmans, van Goethem, Kofman-Kamminga, Knooren, Willemse-Widdershoven, Kooyman, en de heren Mommers, Willems, de Haan, Husson, Sondijker, Grossier, Poot, Bakker, Grégoire, Camps, Hack, Brans, Jounet, Plas, Br. Maurentius, Onstenk, Leenders, Otten, Leyse, Wassenberg, Stevens, Br. Marinus, Br. Agatho, van Nieuwenhoven, Visser, Dijkstra, Kofman, Kruytzer, van Boven, Willemse, Cobben, van der Hoogt, Br. Bernardus, Nijst, van der Leeuw, Paping, Wijsen, van Sonderen, Rijk, Maessen, Geurts, Nijst en Bels.

De heer **Mommers**, die de vergadering opent feliciteert allereerst de heer Grossier, Bestuurslid van het Natuurhistorisch Genootschap en — ondanks diens ruim 80 jaren — een trouw bezoeker van de maandvergaderingen, met zijn benoeming tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

Vervolgens spreekt hij een hartelijk welkomstwoord tot de zo juist benoemde conservator, Dr. E. Kruytzer, die als Bestuurslid van ons Genootschap voor de leden geen onbekende is.

Hij hoopt, dat de nieuwe conservator tot grote voldoening van hemzelf en tot nut van het museum vele jaren werkzaam zal zijn; vervolgens geeft hij het Voorzitterschap dezer vergadering over aan **Dr. Kruytzer**, die allereerst de heer Mommers en alle aanwezigen dankt voor de vriendelijke welkomstwoorden.

De onderwijsnood heeft het mij wel moeilijk gemaakt een beslissing te nemen, aldus spr., doch met enthousiasme begin ik mijn nieuwe werkkring en ik hoop op de daadwerkelijke hulp en amicale vriendschap van U allen te mogen rekenen. **Dr. Kruytzer** brengt dank niet alleen aan de Maastrichtse Gemeenteraad, die tot zijn benoeming heeft besloten, maar tevens aan al degenen die zijn aanstelling hebben bevorderd, onder wie speciaal Rector Cremers dient te worden genoemd.

Daarna geeft **Dr. Kruytzer** het woord aan de heer **van Boven** uit Leuven, die een voordracht houdt over de invloed van voeding, vochtigheid, klimaat etc. op de morphologie van *Lasius flavus*. Deze voordracht zal als apart artikel in ons Maandblad verschijnen.

Tot slot vraagt **Dr. Kruytzer** de aandacht van de aanwezigen voor de jongste museumaanwinst: een wild varken, *Sus scrofa*. Dit moederdier werd op 21 Oct. 1947 tegelijk met 5 jongen geschoten op 100 m afstand van het museum in het struikgewas aan de voet van de stadswal. De ever wist te ontkomen. Het opgezette exemplaar is geschoten door de heer Tulkens en werd door hem aan het Museum afgestaan, voor welke geste hem gaarne dank gebracht wordt namens het Natuurhistorisch Genootschap.

Te Heerlen, op Woensdag 14 April 1948.

Aanwezig de dames: Jongmans, Janssen en de heren: van Rummelen, Kruit, Dijkstra, Vijgen, Marquet, Eenens, Bakker, Willemse, Mientjes, Adams, Bruna en van Loo.

De Voorzitter geeft het woord aan **Dr. Willemse** voor zijn causerie over

bast- of schorskevers.

De familie der Scolytidae omvat kevers die leven achter de schors van boomstammen, wortels of in stengels van heesters.

De levenscyclus speelt zich af als volgt. Het

♀ knaagt van buitenaf een ronde opening in de schors en dringt hierdoor het hout binnen, zeer dikwijls, alhoewel niet uitsluitend, in zieke kwijnende bomen, gevelde stammen, boomstronken en anderen. Het zijn vooral coniferen en loofbomen als beuk, eik, iep, e.a. die aangetast worden.

De gang die het ♀ van buitenaf knaagt gaat door tot op het hout en bij de z.g. houtboorders tot diep in het hout. Bij sommige soorten knaagt het ♂ het boorgat, dat aan het einde iets verwijd is, alwaar de paring plaats vindt; bij andere is het alleen het ♀ dat het boorgat maakt, de bevruchting heeft dan plaats in de gang. Na de bevruchting vreet het ♀ verder en maakt een z.g. moedergang tussen het hout en de schors met links en rechts kleine eigroefjes, waarin de eieren worden gelegd. De uitgekomen larven vreten zich verder, in gangen, meestal loodrecht op de moedergang; de larvengang wordt voortdurend breder naargelang de larve groeit en aan het uiteinde ervan wordt, nadat de larve volwassen is, een iets diepere holte gevreten, waarin de larve verpopt. Behalve een enkele moedergang zijn er ook soorten die meerdere moedergangen graven, twee en meerarmige, die horizontaal of verticaal kunnen verlopen. Ook komt het voor, dat het ♀ geen eigenlijke moedergang maakt, maar alleen een holte waarin de eieren worden gelegd en van waaruit de larven gezamenlijk een z.g. familiegang graven, of onregelmatige gangen in verschillende richtingen, die elkaar kunnen kruisen. Behalve deze gangen graaft het ♀ dikwijls nog boven de moedergang op enige plaatsen een luchtgang die buiten uitkomt en dient voor luchtverversing.

Het volwassen dier, dat aan het eind van de larvengang zijn ontwikkeling tot kever doormaakt, vreet van daaruit een gang recht naar buiten. Bij de soorten waarbij het ♂ ongevluegeld is, heeft de paring plaats in de moedergang en verlaat het ♂ deze niet.

Iedere soort heeft zijn eigen vraatfiguur en ook een voorliefde voor bepaalde boomsoorten, terwijl aan de vraatfiguren de kevers dikwijls te determineren zijn.

De larven leven van de hout- en bastsubstantie of van de sappen der bomen en ook wel van de schimmels die in de gangen groeien, en die „ambrosia” genoemd worden.

Bij de z.g. houtboorders, die dus tot diep in het houtgedeelte doordringen, vormen zich geen

vlieggaten, maar verlaten de kevers de boom door de bestaande gangen.

Het uitkomen der kevers heeft in het voorjaar of in de voorzomer plaats en uit de aard der zaak meestal in een groot aantal. Ze vormen zwermen, die neerstrijken op bomen in de buurt waardoor deze ook aangetast worden. De schade aan het hout is soms zeer aanzienlijk.

Natuurlijke vijanden zijn: spechten en keversoorten o.a. *Thanasimus formicarius*, *Laemophloeus*- en *Rhinosisus*soorten.

Overigens is de bestrijding zeer moeilijk en bestaat in hoofdzaak in het verwijderen van zieke en aangetaste bomen en boomstronken.

Te Maastricht, op Woensdag 3 Juni.

Aanwezig waren de dames: Nahon, Janssen, De Kleermaeker, Minis-van de Geyn, Berenschot, Knooren, van Goethem, Kofman-Kamminga, Muskens, Kooyman, Dütting, Thiadens-Röntgen, en de heren: van Rummelen, Grosier, Steenhuis, van Sonderen, Maessen, Onstenk, Bels, Kofman, Schoenmakers, Leysen, Br. Marinus, Stevens, Poot, van der Meulen, Nulens, Paping, Nijst, Otten, Plas, Willems, Br. Maurentius, Wassenberg, Rijk en Willemse.

Allereerst wordt Dr. Willemse door de waarnemend Voorzitter de heer van Rummelen gelukgewenst met zijn 25-jarig artsjubileum. Een speciaal welkomstwoord valt te beurt aan Dr. Steenhuis uit Haarlem, die na een succesvolle diensttijd afscheid heeft genomen van de Geologische Stichting.

Dr. Willemse dankt voor de welgemeende wensen en vertoont vervolgens een vermolmd stuk paal met boorgaten, waaruit hij een groot aantal kevertjes: *Sinodendron cylindricum* kon bemachtigen. Hij schenkt het hout met enige opgezette exemplaren aan het Museum.

De heer Schoenmakers heeft een copie meegebracht van een aquarel van Friedrich Meyer, uit 1819, voorstellend de werkzaamheden aan een „kempbreek”. Wat op deze schilderij verwondering wekt is de aanwezigheid van 'n vuurtje, waarop de hennepstengels gedroogd werden. Volgens wijlen Dr. De Wever was het hier in Limburg zelfs verboden bij het kempbreken een pijp te roken, wegens brandgevaar!

Vervolgens bespreekt Dr. Thiadens, Directeur van het Geologisch Bureau te Heerlen,

de kleine Geologische Overzichtskaart van Nederland,

uitgegeven bij de Staatsdrukkerij in 1947, verzorgd door de Geologische Stichting, afdeling Geologische Kaart. „Het is met veel genoegen”, aldus zegt de heer Thiadens, „dat ik hier in deze vergadering de aandacht mag vestigen op de nieuw verschenen kleine geologische overzichtskaart voor Nederland op schaal 1 : 600.000 welke kort geleden verschenen is en welke verkrijgbaar is voor fl. 3.70 voorzien van een verklarende tekst en een engelse samenvatting.

In 1937 kondigde Prof. Edelman in Uw Maandblad de kaart van Oosting aan, welke op schaal 1 : 800.000 was getekend en welke berustte op de toen gepubliceerde bladen van de officiële geologische kaart van de Geologische Stichting en voor dat deel van het land waar toen nog geen officiële bladen waren verschenen op andere gegevens.

Deze nieuwe kaart op kleine schaal kan als opvolger van de kaart van Oosting worden beschouwd. Het is een samenvatting van de officiële kaart van Nederland schaal 1 : 50.000, welke nu gereed is en ook vrijwel geheel verschenen is.

Naast de 1 : 200.000 bladen welke door het Geologisch Mijnbouwkundig Genootschap worden uitgegeven en waarvan er in 1947 11 bladen waren verschenen is dit een zeer welkome kaart, welke op één blad heel Nederland bevat.

De kaart is te beschouwen als een verkleinde uitgave van de 1 : 50.000 kaart. De indelingen van Tesch liggen daarom ook aan deze kaart ten grondslag. Uiteraard heeft de verkleinde schaal vereenvoudigingen noodzakelijk gemaakt. Détails zijn weggelaten. Toch staat men soms verbaasd over de détails welke toch nog zijn overgenomen. In gebieden waar in het Holoceen twee formaties samen dicht onder of aan de oppervlakte voorkomen, is dit op de 50.000 kaart met een symbool in breukvorm weergegeven. Op de 600.000 kaart is dan als de onderste vorming ook Holoceen is de bovenste alleen weergegeven. Indien de onderste vorming daarentegen Plistoceen of ouder is, dan is deze oudere formatie meestal voluit gekleurd. De geologie is in 22 verschillende kleuren en signalen weergegeven en maakt een zeer overzichtelijke en aantrekkelijke indruk. De kleuren zijn zoveel mogelijk in overeenstemming ge-

houden met die van de 50.000 kaart. Zij is getekend op een basis van de Schetskaart van Nederland van de Topografische Dienst, waarin zijn opgenomen de plaatsen, spoorwegen, rivieren en kanalen en de provinciale grenzen. Het is hierdoor erg makkelijk om zich te oriënteren.

De kaart lijkt mij zeer geschikt voor onderwijsdoeleinden, voor spoorweggeologie (wat zie ik van de trein uit) en voor een snelle oriëntatie betreffende de stratigraphie van de aan of dicht onder de oppervlakte ontsloten geologische formaties. Met één oogopslag overziet men op de kaart de verschillende landschapsvormen van Nederland, voor zover deze afhankelijk zijn van de geologische gesteldheid.

Voor Zuid-Limburg is deze kaart een grote vooruitgang, vergeleken bij Oostings kaart waar alles, wat ouder is dan Plistoceen, is samengevat in één kleur. Op de nieuwe kaart is onderscheiden het aan de dag tredende Carboon, Krijt en Tertiair.

Deze kaart vermeldt ook de opvatting welke in Limburg al reeds lang gangbaar is, volgens welke de zand-, grind- en kleifformaties bij Brunssum, ten oosten van de Feldebiss behoren tot het Pliocene, zulks in afwijking van de 50.000 kaart van Tesch waar het als Pleistocene is aangegeven.

De verklarende tekst — ook in Engelse samenvatting — is een kort exposé van de huidige stratigraphische inzichten omtrent de geologie van Nederland".

Daarna laat de heer Stevens twee nesten van de Roodkopklauwier circuleren en doet naar aanleiding daarvan enige mededelingen, die elders 'n plaats zullen vinden in ons Maandblad.

Hij vertoont ook het nest of beter het nestmateriaal van 'n Kleiné pluvier. Het werd verzameld langs het Julianakanaal te Borgharen op 'n terrein waar tot voor kort 'n steenbrekerij stond. Dit terrein is een stenige, gedeeltelijk zandige vlakte, grotendeels kaal, overigens begroeid met wat onkruid en met alleen aan de Oostzijde enig struikgewas. Het nest bestond uit scherpkantige steentjes, de meeste licht van kleur, sommige geheel wit en dan nog een enkel spiertje dor plantenmateriaal. Het werd gevonden 11 Mei, lag tussen grotere stenen en bevatte vier eieren. Op 17 Mei renden de jonge vogeltjes, hoe klein ze ook waren, al ach-

ter de ouden aan. Twee weken later gelukte het spr. ze te ringen. Hij zag kans zich, onopgemerkt door de overigens waakzame ouders, te verbergen in een struikje, van waaruit hij het terrein goed kon overzien. De jongen liepen er alle vier rond. Door op 'n gunstig moment plotseling te voorschijn te treden en op hen af te stormen gaf hij hen geen gelegenheid ver weg te lopen en zich in het onkruid te verbergen. Zij waren toen genoodzaakt zich op de kale vlakte te drukken. Toch kostte het hem nogal wat moeite ze daar te vinden, zó volmaakt paste hun kleur bij de omgeving. De diertjes lagen er met halfdichtgeknepen oogjes, de kopjes bijna plat op de grond. Door voorzichtig 'n pootje onder de kleine lichaampjes vandaan te halen kon hij ze gemakkelijk ringen. Het leek wel alsof de vogeltjes van die manipulatie niet het minste bemerkten.

Naar de mening van sommige vogelkundigen is het af te raden dergelijke jonge vogels in de handen te nemen, daar zij dan het instinct om zich te drukken zouden verliezen.

Ten slotte doet hij 'n mededeling over een verstoord torenvalkennest, dat aan de onderkant een groot gat vertoonde en vroeg of iemand hem kon inlichten over de vermoedelijke „dader". Gezien het terrein waar het nest voorkwam, achtte hij verstoring door mensenhanden uitgesloten.

De heer Kofman vestigt nog eens de aandacht op de Europese kanarie. Sinds zijn telling in 1943 lijkt het aantal in Maastricht vrij sterk afgenomen. Ook van elders komen berichten over afname. Volgens de 3de Aanvulling van Hens' Avifauna (Publicatie 1948) is in 1946 in Valkenburg geen enkel broedgeval waargenomen, in 1947 slechts één, terwijl deze soort daar vroeger veel meer voorkwam. In Maastricht nam spreker geen exemplaar meer waar in het Stadpark en op de Begraafplaats, wel nog in de Heksenhoek en omgeving. Ook in 1948 nam hij op deze laatste plaats af en toe een zingend mannetje waar, en j.l. Zondag (30 Mei) zag hij er een op de kasteelruïne in Valkenburg. Ook uit België komen berichten over afname. Zo werd in Brussel een sterke vermindering geconstateerd, evenals in Bonsecours (le Gerfaut 1946, fasc. IV pag. 235).

Daar staat tegenover, dat in het Gaasterland waar in 1941 het eerste exemplaar gezien werd, in 1947 6 paren broedden (Vanellus, Medede-

lingenblad van de bond van Friesche Vogelbeschermingswachten Jrg. 1, no. 2).

Br. Marinus antwoordt hierop dat hijzelf evenals Br. Agatho daarentegen juist de indruk heeft dat de kanarie dit jaar veelvuldig is opgetreden. Vanmorgen zag hij op de Beyart nog 7 à 8 jongen.

Dr. Steenhuis, reeds lange jaren lid zijnde van het Genootschap wil deze gelegenheid, nu hij voor het eerst ter vergadering tegenwoordig kan zijn, aangrijpen om te danken zowel voor de vriendelijke woorden van de Voorzitter als wel voor de prettige medewerking, die hij steeds van Genootschap, Museum en Maandbladredactie heeft mogen ondervinden.

Ten slotte sluit de Voorzitter de vergadering met een dankwoord aan alle sprekers.

Te Heerlen, op Woensdag 9 Juni 1948.

Aanwezig: Mej. Janssen en de heren: van Rummelen, Willemse, van Loo, Bakker, de Haan, Mientjes, Rentrop, Eenens, Adams, Collin, Warrink.

De Voorzitter geeft allereerst gelegenheid om enige op excursie verzamelde planten te bespreken.

Vervolgens laat Dr. Willemse een *Malachius viridis* zien. Het diertje bezit aan de voorrand van het halsschild en aan het eerste achterlijfsegment uitstulpbare rode blaasjes waarvan de betekenis nog niet geheel bekend is. Vermoedelijk dienen deze voor de ademhaling.

Daarna geeft de Voorzitter zijn visie op bestaande plannen van toekomstige kalkontginningen. Speciaal vestigt hij er de aandacht op, dat, al zullen offers gebracht moeten worden, men pal zal moeten staan om algehele vernietiging van thans ongerepte gebieden te voorkomen.

Te Maastricht, op Woensdag 21 Juli 1948.

Aanwezig de dames: Minis-van de Geyn, Kooyman, van der Mijll Dekker, Bels-Koning, Muskens, Engel-Ledeboer en de heren: van Rummelen, Kruytzer, Nijst, Grégoire, Wijsen, van de Ven, Poot, Willems, Br. Maurentius, Leysen, Wassenberg, Schoenmakers, Kofman, Cobben, Maessen, Rijk, van Noorden, Sondijker, Thiadens, Visser, Engel.

De Voorzitter opent de vergadering en be-

groet speciaal de heer Grégoire, die na een ernstige ziekte weer geheel hersteld aanwezig is. De heer Grégoire dankt voor de belangstelling en vertoont een klavervreter *Orobanche minor* — gewone woekerplant op klaver — die hij in een stadstuin alhier zag op *Campanula Portenschlagiana*.

De heer Onstenk vertelt, dat hij een broedende Vlaamse gaai op de Bouillonstraat heeft waargenomen. Het schijnt geen zeldzaamheid te zijn, dat de gaai midden in de stad broedt, volgens de heer Stevens werd ze ook voor de kerk van de Bruine Paters op de Tongersestraat gesignaleerd.

Mevr. Minis doet mededeling van de vangst van 2 moerasschildpadden in de laatste maand respectievelijk te Lobith (opgave van de heer Scholten) en te Swartbroek bij Weert (vangst van de heer Jacobs), respectievelijk 15 en 28 cm. lang.

Vervolgens vertelt de heer Rijk over de resultaten van het kweken van een zeldzame vlindersoort *Odonestis pruni*:

Op 8 Juli 1947 kreeg ik één ♀, dat ongeveer 40 eitjes legde, waaruit 20 Juli de eerste rupsjes kropen. Op 28 Juli waren alle eitjes uit, begin Augustus waren sommige rupsjes reeds 2 cm. lang. Ze werden gevoerd met vuurdoorn. Half Maart 1948 begonnen de rupsen weer te herleven. Ik telde er nog 26, doch na enige dagen moest ik constateren, dat er slechts 5 over waren; de rest was door de mieren opgegeten. Half Juni begonnen de rupsen zich te verpoppen. Op 14 Juli kwam 1 ♂ uit, op 16 Juli 1 ♀, en op 18 Juli nog 2 ♂.

Vervolgens treedt Dr. Thiadens in discussie over de bezwaren, die van de zijde van het Natuurhistorisch Genootschap gemaakt zijn tegen de moeraskalkontginning te Susteren.

De secretaris van het Natuurhistorisch Genootschap de heer Kofman, antwoordt dat van de zijde van het Natuurhistorisch Genootschap slechts aan Gedeputeerde Staten geadviseerd is om alvorens eventuele vergunning te verlenen, zorgvuldig te laten onderzoeken of deze ontginning economisch verantwoord is. In het verleden is men vaak lichtvaardig met graverijen begonnen, die men vrij spoedig als niet lonend in chaotische toestand achterliet.

De heer Kofman vertelt verder, dat dit voorjaar aan de Brusselseweg, kort na het bespuiten van aardappels, in een tuin drie dode merels

werden gevonden. Vermoedelijk zijn deze omgekomen door het eten van vergiftigde coloradokevers. Aangezien de Plantenziektenkundige Dienst prijs stelt op dergelijke gegevens, zoekt spreker de aanwezigen indien hun soortgelijke gebeurtenissen bekend mochten zijn, deze door te willen geven. De heer van Rummen heeft horen vertellen dat een rand *Petunia's* om een aardappelveld de coloradokever afzijdig zou houden.

Vervolgens doet de heer Kofman mededeling van een interessante terugmelding van een grauwe klauwier. Deze werd door hem op 7 Sept. 1947 geringd en werd op 6 Mei 1948, dus op de voorjaars trek, gevangen te Djenein in Syrië. Tot nu toe waren slechts enkele buitenlandse ringgegevens over deze soort bekend, ze wezen er op, dat deze soort in het voorjaar een nogal Oostelijke route volgt, via Arabië, Palestina, Turkije, hetgeen door dit eerste Nederlandse bewijsstuk wordt beaamd.

Br. Maurentius vraagt naar de hollandsche naam van floorzaad. De meeste aanwezigen menen, dat hieronder raapzaad moet worden verstaan.

Mevr. Minis vraagt of iemand soms weet wat men onder „gruyte” verstaat. Volgens wijlen Dr. De Wever zou „gruytebier” zo heten naar gagel, dat vroeger bij de bierbereiding gebruikt werd. Gagel heet in het aan Zuid-Limburg grenzende Duits gebied „Kroet”. Er zijn echter ook opvattingen, dat „gruytebier” gerstebier zou betekenen. Voor nadere inlichtingen houdt spr. zich aanbevolen.

De heer Cobben (Wageningen) deelt het volgende mede over:

vier wantsensoorten, nieuw voor de Nederlandse fauna.

Cymus melanocephalus Fieb. Een Lygaeide die van de andere soorten van het genus *Cymus* te onderscheiden is o.a. door het donkere scutellum. Deze soort werd verschillende malen gesleept in Augustus van het vorig jaar te Herkenbosch, echter te sporadisch om precies na te gaan, welke de gastplant was; vermoedelijk thuisbehorend op *Juncus*. Het was op een heerlijk mals terrein, floristisch en faunistisch zeer interessant, gelegen op de overgang van het laagterras van de Roer naar het hoger gelegen droge heidegebied. Door de vele merkwaardige en zeldzame vondsten, die ik hier niet zal ver-

melden, was het terrein als een oase in het toen verschroeide en verdorde Midden-Limburg. Deze nieuwe soort schijnt zich toch wel voor goed ingeburgerd te hebben, want afgelopen lente werden weer enkele ex. aangetroffen op dezelfde vindplaats. Nóg was me niet met zekerheid de gastplant bekend, totdat ik thans de soort in groot aantal aangetroffen heb op de bloeiwijzen van *Juncus effusus* L. op 'n nieuwe vindplaats nl. in Boukoul bij Swalmen.

Reglius alboacuminatus Gze. ving ik te Vlodrop 18-5-48; het is een fraaie Lygaeide, waarvan 1 ♀ gevonden werd op de grond tussen *Euphorbia esula*. De determinatie dank ik aan Dr. Reclaire.

Dicranocephalus agilis Scop. Ik ving een ♂ op dezelfde plek als juist genoemde soort. Doordat ik deze soort in 1945 in Wuppertal had gevangen heb ik drie jaar lang hiernaar speciaal op *Euphorbia* gezocht. Fokker vermeldt enige ex. uit Arnhem (1883), maar door later onderzoek bleken zij tot *D. medius* M.R. te behoren. Het Haagse ex., door Snellen van Vollenhoven van een „wijngaard” vermeld, dus wellicht geïmporteerd, bleek niet in Leiden aanwezig te zijn, zodat tot nu toe het voorkomen in Nederland twijfelachtig was. Merkwaardigerwijs vond ik behalve *D. agilis* ook zes ♂♂ en een ♀ van *D. medius* M.R., die dus voor het eerst sinds 1883 weer is komen opdagen. Deze beide Coreiden lijken sprekend op elkaar en eerst bij nader onderzoek bleek dat ik met twee soorten te doen had. Dr. Reclaire bevestigde de determinatie.

Stictopleurus abutilon Rossi, eveneens een Coreide, die veel lijkt op de dikwijls in massa voorkomende *Rhopalus parumpunctatus* Schill. Toen ik een groot aantal van deze laatstgenoemde wants ter nadere bestudering der verschillende variëteiten thuis onderzocht, bevond er zich toevallig een ♂ van de vermelde nieuwe soort tussen, die ik bij het vangen zelf helemaal niet opgemerkt had. Het ex. werd gesleept 's avonds van een droog veld met veel *Jasione montana* L. en *Rumex acetosella* L. te St. Odiliënberg, 25 Juli '47. De volgende dag werd een ♀ gesleept van *Achilles millifolium* L. te Herkenbosch. Deze soort schijnt ook wel vaste voet gekregen te hebben in Nederland, want naderhand is zij ook bij Kootwijk gevangen en afgelopen lente trof ik de soort behalve te St. Odiliënberg, ook te Linne aan.

Al deze soorten zijn van het aangrenzende Duits gebied bekend. Misschien dat zij door de aanhoudende Oostenwinden van het vorig jaar hun areaal naar het Westen uitgebreid hebben. In ieder geval is het interessant eens op *Euphorbia* te letten; dan komt misschien ook nog eens de derde soort: *D. albipes* F. in Nederland tevoorschijn, die eveneens van het Rijnland vermeld wordt.

Tot slot vraagt Majoor Rijk naar de bevindingen van de natuurwacht, waarop hem door Drs. Kofman en Dr. Thiadens werd geantwoord. We verwijzen hiervoor naar pag. 53 in dit nummer.

WEE HET PEPPERBOOMPJE!

De oprichting van de natuurwachten is deze zomer in natuurhistorische kringen levendig begroet. Dank zij de waakzaamheid dezer vrijwilligers is het gevaar, dat onze orchideeën bedreigt, aanmerkelijk verminderd. Dat echter ook andere zeldzame gewassen in Zuid-Limburg blootgesteld zijn aan laakbare praktijken blijkt uit de navolgende brief, onlangs toegezonden aan het Bestuur van het Genootschap.

„Mijne Heren,

Het lijkt mij nuttig, U een avontuur mede te delen, dat mijn vrouw en ik beleefden op 2de Paasdag j.l. We waren er op uitgegaan om iets van de bloei te kunnen zien van *Daphne Mezereum*, en dan meteen eens te letten op de insecten, die in grote variatie het peperboompje moeten bestuiven.

Ter hoogte gekomen van de groeiplaats bemerkten we een gezelschap dames en heren, dat op een helling vertoefde. Aan de uitroep: „hier staat weer een andere orchidee“, konden we horen met natuurvrienden te doen te hebben en in de verwachting, dat er kennissen van ons bij zouden zijn, richtten we de kijker op het groepje mensen.

Inderdaad herkenden we 2 heren, waaronder een trouw bezoeker van de maandelijks vergaderingen van ons Genootschap. Een van deze heren droeg een botaniseertrommel. Natuurlijk konden we niet zien wat voor schatten daarin verborgen lagen.

Maar wel ontdekten we in de arm van een derde heer een grote bos, naar schatting een klein tiental van de ons zo geliefde peper-

PEPPERBOOMPJE (BLOEMEN)

(Foto De Wever)

boompjes. Die waren met wortel en al uitgerukt, alle exemplaren van ongeveer een meter lengte.

Mijn vrouw hoorde de waarschuwing: „Pas op, daar staat iemand naar ons te kijken!“ Er werden toen een paar kranten voor de dag gehaald en daarin werden de verzamelde planten gewikkeld. We zijn toen doorgelopen om het gezelschap gelegenheid te geven naar beneden